

Pel forat del pany
Revista de l'Arxiu del Comú de Sant Julià de Lòria
Edició especial

8 d'abril de 2020 Núm 3

La sanitat a Sant Julià de Lòria
De l'aigua de timó a l'hidroxicloroquina

L'alerta sanitària del Covid 19 que ens assola des del passat mes de març quedarà registrada en la nostra història com un moment de canvi sense retorn des de molts punts de vista. Per la crueltat d'una malaltia nova, per les seves conseqüències econòmiques i sobretot per la manera en que entre tots li hem fet front. De manera solidària ens hem separat i aïllat per respondre a la demanda de les autoritats sanitàries. Per lluitar contra la pandèmia ens hem tancat a les nostres cases i hem renunciat al contacte amb el nostre entorn i a la nostra vida social, amb el consòl que ens proveeixen les aplicacions per comunicació telemàtica

Via els mitjans de comunicació, hem rebut les indicacions de les autoritats i sabem que tenim uns equipaments i una xarxa de professionals de la salut que estan preparats i amb els quals podem comptar.

Dins de la voràgine d'informació en la que ens trobem cada dia respecte els descobriments i els avenços amb els que els metges poden lluitar contra el Covid 19, sentim parlar d'hidroxicloroquina, d'azitromicina, de PCR, de testos d'antigen i de detecció d'anticossos.

Avui en dia és l'Estat qui condueix la política sanitària, agrupa els recursos i aplica els millors criteris. Però si ens remuntem en la història, ho farem en aquest cas fins el 1898, la sanitat depenia de l'organització parroquial.

Per a això hem utilitzat el llibre que el Comú de Sant Julià de Lòria va publicar el juny del 2003, Laurèdia fa cent anys. En el capítol Sant Julià de Lòria 1885-1913 i sota l'epígraf L'organització dels serveis de la comunitat, trobem una descripció del funcionament dels serveis mèdics i farmacèutics d'aquell període.

Les actes del Comú aporten informació valuosa per entendre el funcionament de l'assistència sanitària. Era funció de la corporació llogar els serveis del metge i de l'apotecari. Ho feien a partir d'una conducta - un contracte de prestació de serveis-.

El 30 de setembre del 1898, es va celebrar una sessió de Comú extraordinària per tal de contractar els serveis del metge. En aquella ocasió es va fer mitjançant un acord amb el Comú d'Andorra la Vella. El metge cobraria 25 unces pels seus serveis, 12 pagats per Sant Julià de Lòria i 13 pagats per Andorra la Vella.

Els serveis de l'apotecari es contractaven de la mateixa manera, és a dir, amb una conducta i a mitges amb el comú de la capital, població on es trobava la farmàcia.

Obtenir els medicaments receptats pel metge resultava una etapa força més llarga i complicada que avui dia.

Foto: El camí cap a Andorra la Vella, el pont de la Margineda.

Autor: Marcel Chevalier, cap al 1906. Arxiu fotogràfic CEC

En aquell moment el camí entre Sant Julià de Lòria i Andorra la Vella necessitava al voltant d'una hora i mitja.

Un cop el metge havia indicat el tractament a seguir, un familiar del malalt o bé algú amb capacitat per desplaçar-se fins a Andorra la Vella havia d'anar a buscar els medicaments. Recordem que era un camí i no una carretera el que unia les dues poblacions. Es podia fer a peu, a lloms de cavalcadura o, si el temps ho permetia, s'havia arribat a fer en bicicleta.

Mitjançant la conducta, el Comú feia front als pagaments de la farmàcia. Entre finals del segle XIX i principis del segle XX, l'economia parroquial passava moments bons i moments més dolents i fer front a les despeses podia resultar en ocasions, complicat. Així, l'any 1894, l'apotecari conduït pel Comú va reclamar el que se li devia de l'any anterior. Va adreçar una carta de reclamació al Comú. Consta en les actes comunals que es va decidir que els dos cònsols es desplaçarien fins Andorra la Vella per tal de donar-li una explicació en persona.

L'explicació en qüestió era que no es podia fer front en aquell moment al pagament reclamat. Sabem pel que recull l'acta de la següent sessió de Comú que la visita dels cònsols a l'apotecari va servir per negociar un ajornament en el pagament. L'apotecari els va donar temps *fins a Sant Andreu*, és a dir uns dos mesos més de temps.

Salvador Armet va preparar una guia de viatge per visitar Andorra que es va publicar l'any 1906. En ella va deixar escrit als futurs excursionistes on podien ser atesos si per mala sort es posaven malalts durant la seva estada a Andorra. Gràcies a aquesta guia, sabem que Sant Julià de Lòria comptava amb els serveis del doctor Pompeu Jordana "amb títol acadèmic i coneixements necessaris". Sabem també que Andorra la Vella comptava aleshores amb el doctor Joaquim de Riba.

Precisament de les prestacions del doctor Pompeu Jordana tenim notícies gràcies al testimoni que va deixar en unes entrevistes enregistrades en el decurs de l'any 2002 per la preparació del llibre *Laurèdia fa cent anys*, la Sra. Elvira Areny, coneguda al poble com la Pobladora. La mare de la Sra. Areny, Dolores Duró, va exercir com a infermera prop del doctor Pompeu Jordana durant molts anys.

La col·laboració entre ambdós va començar quan un dia el doctor va ser requerit per assistir un ferit que s'havia fet un tall important amb una destrala a la cama. La gravetat de la ferida va fer que el metge requerís l'assistència d'alguna persona amb coneixements

sanitaris i es va demanar la presència de la Sra. Duró que exercia a Sant Julià com a llevadora.

Elvira Areny recordava que la seva mare li havia explicat que aquella cama feia mala olor i que la carn s'estava fent "malbé". És a dir l'estat de la infecció era molt avançat. En aquell moment es disposava des de feia poc temps, de cotó fluix. Però com a desinfectant només existia l'aigua de timó. Gràcies a la neteja amb aquesta decocció i a les bones arts del doctor Pompeu Jordana i de la Dolores Duró, la cama es va salvar. A partir d'aquell moment, el doctor Jordana i la Sra. Duró van treballar sempre conjuntament.

**Foto: Sant Julià de Lòria cap al 1910.
Autor: Julià Reig Roqueta
Arxiu Rafeló.**

Recursos bibliogràfics: Laurèdia fa cents anys, Comú de Sant Julià de Lòria, 2003

Contacte: arxiu@comusantjulia.ad

Dipòsit legal: AND.59-2020

